100 milyar dolarlık taahhütten 1 trilyon dolarlık erişilebilir değere

COP31 karar metni için sonuç temelli bir uygulama aracı · Pavyon önerisi · 12 Kasım 2026, Antalya

Kime: Kime: COP31 Başkanlığı, Müzakereler Başkanı (Avustralya), Türkiye Pavyonu (Mavi Bölge, yayımlanan programa göre B125) ve diğer ülke pavyonları

Bu öneri bir trilyon dolarlık bütçe talep etmiyor. Hâlihazırda var olan trilyon dolar ölçeğindeki ekonomik değerin ölçülebilir, doğrulanabilir ve üzerinde anlaşılan iklim finansmanı hedeflerine sayılabilir hale getirilmesinin güvenilir bir yolunu öneriyor.

1. 100 milyar dolarlık taahhüdün öğrettiği ders

2009'da Kopenhag'da gelişmiş ülkeler, 2020'ye kadar gelişmekte olan ülkelere yılda 100 milyar ABD doları sağlama ve seferber etme taahhüdü verdi. OECD hedefe ilk kez 2022'de (116 milyar $), yani iki yıl gecikmeyle ulaşıldığını doğruladı; 2024'te 136,7 milyar dolara çıkıldı. Ancak bunun yalnızca yaklaşık %29'u hibeydi, krediler nominal değeriyle sayıldı ve ortak bir muhasebe yöntemi yok. Ders sayının büyüklüğüyle ilgili değil: taahhüt teslimat değildir, açıklanan rakam fiilen ödenmiş ve doğrulanmış rakam değildir.

Yeni hedefler daha büyük: 2035'e kadar yılda en az 300 milyar dolar kamu finansmanı ve yılda en az 1,3 trilyon dolar toplam akış (NCQG, COP29; Baku-to-Belém Yol Haritası). Buna karşın COP31'de açıklanan yeni çok yıllık taahhütler yılda yaklaşık 11,7 milyar dolar ve önceki hızın yaklaşık %70 altında. Vaad ile doğrulanmış teslimat arasındaki fark artık temel sorundur.

2. 'Bir trilyona ulaşmak' ne anlama geliyor

Rakam erişilebilir bir ekonomik değerdir, ortada duran bir para değildir. UNEP, gıda kaybı ve israfının dünya ekonomisine yılda yaklaşık 1 trilyon dolara mal olduğunu ve küresel emisyonların %8-10'unu oluşturduğunu tahmin ediyor. Ticari araştırmalar atık yönetimi pazarını yılda 1,3-1,6 trilyon dolar olarak veriyor. UNEP/ISWA döngüsel önlemlerden yıllık 108,5 milyar dolar net kazanç öngörüyor. Toplama tek başına maliyetlerin %60-70'ini oluşturuyor ve 15-20 milyon kayıt dışı çalışan geri dönüştürülen plastiğin yaklaşık %58'ini topluyor.

Gizli, toplanmamış ve manifestosuz atıklar ile dışsallıklar dahil edildiğinde yılda yaklaşık 2 trilyon dolarlık daha geniş bir çerçeve makul görünüyor; ancak hiçbir yetkili kaynak bu rakamı yayımlamış değil ve yayımlanmış kategoriler örtüşüyor, toplanamaz. Bu ölçümle sınanacak bir hipotezdir. Aynı şekilde yılda ~8 trilyon dolar, toplam küresel iklim yatırım ihtiyacına ilişkin bağımsız bir tahmindir, BM hedefi değildir.

Key figures (every number with its source)

#	Figure	What it is	Status	Source
100	US$100bn/yr	Copenhagen 2009 pledge: developed countries to provide/ mobilise US$100bn a year by 2020 for developing countries	Pledge	source
116	US$116bn (2022)	Goal met for the first time in 2022 — two years late (OECD)	Delivered, late	source
136.7	US$136.7bn (2024)	Third consecutive year above target; grants only ~29% of the total; loans counted at face value	Delivered, contested	source
300	US$300bn/yr by 2035	New Collective Quantified Goal (NCQG, COP29 Baku): public and mobilised finance for developing countries	Agreed goal	source
1.3	US$1.3tn/yr by 2035	NCQG call for total public + private climate-finance flows; Baku-to-Belem Roadmap to 1.3T	Agreed goal (aspirational)	source
11.7	US$11.7bn/yr		Reported	source

#	Figure	What it is	Status	Source
		New multi-year pledges announced at COP31 — roughly 70% below the earlier pace		
1	~US$1tn/yr	UNEP: annual economic cost of food loss and waste; 8-10% of global GHG emissions	Estimated loss, not revenue	source
1.3-1.6	US$1.3-1.6tn/yr	Waste-management market size, 2026 commercial estimates	Market size, not a fund	source
60-70	60-70%	Collection share of total solid-waste-management costs (World Bank)	Verified	source
108.5	US$108.5bn/yr	UNEP/ISWA: potential net annual gain from zero-waste and circular measures	Estimated	source
100M	US$100M	XPRIZE Carbon Removal (2021-2025): paid only against verified results; Mati Carbon won US$50M in April 2025	Precedent	source
2	~US$2tn/yr	Hypothesis: total addressable value once hidden/unmanifested waste and externalities are counted	UNVERIFIED — hypothesis only	source
8	~US$8tn/yr	Independent analytical estimate of TOTAL global climate investment needs by 2035 — NOT a UN target	Do not attribute to UN	source

3. Uygulama aracı — somut yapı

Atıktan Değere Sonuç Fasilitesi (çalışma adı) öneriyoruz: yeni bir BM fonu, yeni bir anlaşma organı veya 1 trilyon dolarlık bütçe değil. Mevcut akredite bir kurum (çok taraflı kalkınma bankası, bir BM ajansı programı veya tarafsız kâr amacı gütmeyen özel amaçlı şirket) bünyesinde barındırılan, bağımsız bir mali vekil ile çalışan, gönüllü ve sonuç temelli ince bir yapı.

Yönetim: katılımcı Taraflar, şehirler, kayıt dışı çalışan kooperatifleri, bağımsız bir MRV denetçisi ve sivil toplumdan oluşan küçük bir kurul; açık ödeme defteri; doğrulanmış akışların 1,3 trilyon dolar hedefine yönelik raporlamaya yansıtılması için UNFCCC Daimi Finans Komitesi'ne yıllık rapor.

Sermaye katmanları (yalnızca küçük katalitik sermaye): genişletilmiş üretici sorumluluğu bedelleri, metan ve karbon kredisi gelirleri, yeşil kamu alımı taahhütleri, karma finansman ve XPRIZE tarzı kilometre taşı ödülleri. Taraflar için yeni zorunlu katkı veya yükümlülük yok.

Ödeme tetikleyicileri: yalnızca bağımsızca doğrulanmış sonuçlara karşı — yeni toplanıp manifestoya giren atık tonajı, çöp sahasından uzaklaştırılan organik atık, önlenen CO2e metan ve doğrulanmış işlenmemiş malzeme ikamesi. Doğrulanmış ton başına tavan fiyat yapıyı denetlenebilir tutar.

Ölçüm katmanı: dijital atık manifestosu, kaynakta tartım, teslim zinciri, ticari mutfaklarda AI destekli gıda atığı ölçümü (belgelenmiş %20-53 azalma), üçüncü taraf doğrulama, açık toplulaştırılmış veri, kişisel veri yok.

Güvenceler: mevcut iklim finansmanıyla çift sayım yok, eksellik testleri, çalışan güvenliği ve rıza koşulları, KVKK/GDPR uyumu ve ilk ödemeden önce yayımlanmış bir baz yılı.

4. İki uygulama penceresi

Pencere A — Gıda ve yapay zekâ: ölçüm/MRV, talep tahmini ve dinamik fiyatlama, güvenli fazla gıda dağıtımı, soğuk zincir ve hasat sonrası algılama, ardından doğrulanmış tonaj ve metanın kilometre taşı ödemelerine ve NDC göstergelerine dönüştürülmesi. Kanıtlar yemek hizmeti, taze perakende ve üretimde güçlü; atığın %60'ı hanelerde ve oradaki kanıtlar daha zayıf — bu pencere sınırı açıkça belirtir.

Pencere B — Toplama ve gizli atık: toplama maliyetlerin %60-70'i olduğu için ilk ödemeler rota optimizasyonu, doluluk sensörleri, aktarma istasyonları, dijital manifestolar ve kayıt dışı çalışanların kooperatifler, rızaya dayalı gönüllü kimlik ve belgelenmiş ton başına ödemeyle adil entegrasyonuna gider. Bu pencere 'manifestosuz' atığı veriye dönüştürür ve ~2 trilyon dolar hipotezini yayımlanmış bir bazla sınar.

5. Pavyonunuzdan talebimiz

- **(a)** Tam taslağı ve kaynaklı rakam doğrulama sayfasını alacak bir irtibat noktası belirleyin.
- **(b)** 20 Kasım'da tamamlanacak Başkanlık karar metninde, sonuç temelli atıktan değer finansmanını 1,3 trilyon dolar hedefine giden bir uygulama yolu olarak tanıyan tek bir cümleyi desteklemeyi değerlendirin; yeni yükümlülük veya üzerinde anlaşılmış metnin yeniden açılması söz konusu değildir.
- **(c)** #OneBillionChallenge kapsamındaki şehir ve işletmelerle 12 aylık bir pilota katılın; beş yayımlanabilir KPI: tartılan atık oranı, dijital manifestolu oran, kayıt altına alınan kayıt dışı toplama payı, önlenen metan tonajı, ton başına maliyet.
- **(d)** Bağımsızca doğrulanmış akışların, Daimi Finans Komitesi'nin muhasebe kurallarına tabi olarak finansman hedefine yönelik raporlamaya yansıtılmasına izin verin.

Pavyon için 60 saniyelik sunum

2009'da dünya yılda 100 milyar dolar taahhüt etti ve bunu iki yıl gecikmeli teslim etti. Bugün üzerinde anlaşılan hedef 2035'e kadar yılda 1,3 trilyon dolar; oysa burada açıklanan yeni taahhütler yaklaşık %70 daha az. Biz bir trilyon dolarlık bütçe istemiyoruz. Atık hâlihazırda trilyon dolar ölçeğinde bir ekonomik değer, fakat büyük bölümü toplanmamış, tartılmamış ve doğrulanmamış. Önerimiz yalnızca bağımsızca doğrulanmış tonaj ve önlenen metan karşılığında ödeme yapan küçük, gönüllü, sonuç temelli bir fasilitesi; bu akışlar 1,3 trilyon dolar hedefine sayılıyor ve şu anda yazılan karar metninde tek bir cümle talep ediyoruz. Heyetiniz taslağı incelemek üzere bir irtibat noktası belirler mi?

6. Durum ve sınırlar

Bağımsız taslak. BM tutumu değildir; XPRIZE, COP31 Başkanlığı, herhangi bir hükümet veya şirket tarafından onaylanmış değildir. Ortada bir fon, taahhüt edilmiş para, yapılmış resmî sunum veya gönderilmiş e-posta yoktur. Yalnızca Taraflar (hükümetler) resmî UNFCCC sunumu yapabilir; bu belge bir delegasyonun benimsemesi, değiştirmesi veya reddetmesi için hazırlanmıştır.

'1 trilyon dolarlık bütçe', 'BM'nin 8 trilyon dolara ihtiyacı var', '2 trilyon dolar getirebiliriz' veya '2 trilyon dolarlık gizli atık rakamı doğrulandı' demeyin. Her rakam kaynağıyla aynı sayfada verilmelidir.

Independent draft · not a UN position · not endorsed · no fund exists · no submission filed · no email sent · no credential used.

Sources

1. UK House of Commons Library — the US$100bn goal and 2022 delivery — https://commonslibrary.parliament.uk/research-briefings/cbp-9999/
2. WRI / OECD — $100bn goal met for the first time in 2022 — https://www.wri.org/news/statement-oecd-report-shows-developed-countries-met-100b-goal-first-time
3. The Hindu, 12 Nov 2026 — $136.7bn in 2024, grants ~29%, accounting dispute — https://www.thehindu.com/business/why-the-same-climate-finance-dispute-returns-at-every-un-climate-summit/article71690224.ece
4. UNFCCC — Stiell on the agreed $300bn/yr and $1.3tn/yr goals — https://unfccc.int/news/cop31-must-supercharge-solutions-un-climate-chief-on-opening-day-of-cop31
5. CGDEV — table of agreed UNFCCC climate-finance goals — https://www.cgdev.org/blog/implementing-climate-finance-goals-where-next-unfccc-and-other-multilateral-processes
6. UNEP — food loss and waste: ~$1tn/yr, 8-10% of emissions — https://www.unep.org/en/news-and-stories/press-release/food-waste-focus-world-marks-international-day-zero-waste
7. ReFED 2026 — AI in food-waste reduction, 20-53% measured reductions — https://refed.org/uploads/2026-refed-ai-report-final.pdf
8. UNEP, Sept 2026 — AI in 13 hotels cut breakfast waste 62% in four months — https://www.digitalinformationworld.com/2026/09/clean-your-plate-to-reduce-food-loss-and-waste-un.html
9. World Bank — collection typically 60-70% of waste-management costs — https://documents1.worldbank.org/curated/en/352371563196189492/pdf/Solid-and-industrial-hazardous-waste-management-assessment-options-and-actions-areas.pdf

10. World Bank What a Waste 2.0 — 2.01bn to 3.40bn tonnes by 2050, >=33% mismanaged — https://documents1.worldbank.org/curated/en/697271544470229584/pdf/What-a-Waste-2-0-A-Global-Snapshot-of-Solid-Waste-Management-to-2050.pdf
11. G20 W&CE 2025 — $252bn direct + $361bn external costs; 15-20m informal workers; 58% of plastic recycling — https://g20re.org/pdf/202503/ECSWG_Waste_and_Circular_Economy_W_CE.pdf
12. UNDP — up to 20m informal waste workers, ~59% of plastic collected for recycling — https://www.undp.org/blog/unsung-heroes-four-things-policymakers-can-do-empower-informal-waste-workers
13. UNEP/ISWA via Valor — $108.5bn net annual gain; waste in the final Antalya declaration — https://valorinternational.globo.com/environment/news/2026/11/04/cop31-bets-on-zero-waste-and-the-circular-economy.ghtml
14. XPRIZE — $100M Carbon Removal winners, 23 April 2025 — https://www.xprize.org/news/xprize-makes-history-awards-100m-prize-for-groundbreaking-carbon-removal-solutions
15. Climate Home News — the COP31 presidency-led cover decision — https://www.climatechangenews.com/2026/10/07/australia-says-cop31-co-presidency-will-work-on-a-cover-decision/
16. UNFCCC COP31 press & media — accreditation closed 23 Oct 2026 — https://unfccc.int/about-us/press-and-media